

Wat is er wijzer dan liefhebben?

Het papier waarin deze inkt getrokken is. De inktdruppels die deze letters vormen. De letters die deze woorden vormen. De woorden die deze zinnen vormen. Samen vormen zij een beschouwing, een lofrede. Maar ook een concretisering van datgene waarvan ze je op dit moment bewust willen maken. Ze zijn namelijk ontstaan uit Liefde. *Philosophia*, Liefde voor wijsheid. Liefde voor het schrift. Liefde voor het zijn. Promotie in de beroemde hiërarchische behoeftenpiramide van de Amerikaanse psycholoog Abraham Maslow, dat is wat Liefde verdient.

Deze piramide ordent de menselijke behoeften naar levensbelang. Liefde staat in deze ordening slechts op de derde plek, na de lichamelijke behoeften (eten, drinken, slapen) op de eerste plaats en de behoeften aan veiligheid en zekerheid op de tweede plaats. Dat Liefde toch echt beter verdient, is wat de woorden in deze tekst duidelijk gaan maken. Maar voordat we meteen het diepe inspringen, zullen we er eerst achter moeten komen wat Liefde eigenlijk precies is.

Volgens de Franse filosoof André Comte-Sonville is Liefde *“het meest belangwekkende onderwerp en geen enkel ander onderwerp is van belang tenzij door de Liefde die wij erin leggen of eruit putten.”* Daarbij citeert hij Spinoza zeer treffend: *“Heel ons geluk en heel onze ellende hangen van één ding af: op welke zaak richt zich onze Liefde?”*. Volgens deze wijze heren is Liefde blijkbaar meer dan alleen een emotie. Zij zien haar vooral als een middel tot zingeving. Zonder Liefde is niets van belang, is er geen zin. Wanneer we geen Liefde of passie voelen voor de mensen om ons heen en de dingen die we doen, waarom zouden we dan nog leven?

Maslow laat ons zien dat mensen eerst eten, drinken en slaap nodig hebben – met uitzondering van sommige goeroes en yogi's dan – voordat ze hun Liefde ergens op kunnen richten. Toch komt Liefde stiekem al kijken op deze eerste trap. Want ook voortplanting bevindt zich daar. In alle gevallen sneakt daar Liefde de hoek om, aangezien lust ook een vorm van Liefde is. Liefde voor de bevrediging van een behoefte. Dit kunnen we trouwens ook in het licht van eten, drinken en slapen zien. Wat is er lekkerder dan een feestmaal na een aantal weken vasten? Wat is heerlijker dan een verfrissende slok water na een hevige inspanning?

Eros en Philia in de piramide

Die bevrediging van lust, van drift, van begeerte, dat is wat de oude Grieken *Eros* noemden. De soort Liefde die plaats hoort te nemen op eerste trap van de piramide. De ongepolijste, pure Liefde, die nodig is om de soort voort te laten bestaan. De Grieken zagen deze energie als een God. Het is de godheid die de wijsgerige mannen loven tijdens het feestmaal van Agathon in het literaire meesterwerk 'Symposium' van Plato. Hierin beschrijft hij in dialoogvorm hoe Aristodemos Socrates meeneemt naar dit uitbundige diner. Hier besluiten de aanwezigen stuk voor stuk een lofrede te brengen aan Eros, omdat ze het er allen over eens zijn dat deze belangrijke god in vergelijking met de andere goden compleet verwaarloosd wordt als het gaat om hymnen en lofliederen. Zelfs de oude Grieken vonden dus al dat het belang van Liefde, van Eros, onderschat werd. Uitspraken als *“Datgene waardoor een mens zijn leven lang moet laten leiden, wil hij goed leven, niets kan hem dat beter bijbrengen dan de Liefde”* en *“Ik geloof dat de mensen absoluut niet hebben opgemerkt hoe machtig de Liefde is”* die tijdens dit feestmaal worden gedaan, zeggen genoeg.

En als we dan eens naar de tweede trap van de piramide klimmen, om te kijken of daar de Liefde ook niet ergens verstopt zit? Veiligheid en sociale zekerheid. Is Liefde daar ook niet voor nodig? Zouden mensen elkaar beschermen als ze niet om elkaar geven? Hierbij denken

we vooral aan de tweede Griekse liefdesvorm *Philia*, de Liefde volgens Aristoteles. Het geluk dat partners, familie en vrienden met elkaar delen. Zorgen voor elkaar.

Ondertussen zijn we bij de derde trap van de piramide – en de kern van deze tekst - beland, waar de behoefte aan Liefde en sociaal contact een plaatsje krijgen. We zijn er nu achter gekomen dat Liefde zich al verborgen houdt op de eerste twee trappen van Maslow's behoeftenpiramide. Daarnaast hebben we van Comte-Sonville en Spinoza geleerd dat Liefde niet alleen een behoefte op zichzelf is, maar ze er ook voor zorgt dat wij ergens energie van en voor krijgen. Ze is de oerenergie die alles in beweging houdt en laat groeien.

Gelukkig hebben we nog Agapè

Een andere soort Liefde - die weliswaar onlosmakelijk verbonden is aan Eros en *Philia*, maar uit een latere tijd stamt - is de naastenliefde. Agapè werd geïntroduceerd door Jezus. Hij was het die de mensen - naar het voorbeeld van zijn Vader - gebod hun naasten en zelfs hun vijand lief te hebben: *“Als iemand u een klap op de ene wang geeft, keer hem dan ook uw andere wang”*. Een nobel streven, waar de meeste mensen nog een puntje aan kunnen zuigen. Volgens Comte-Sonville is het *“de Liefde voor iemand die wij niet missen en die niet tot ons geluk bijdraagt (op wie we niet verliefd zijn, noch die onze vriend is), maar die er is, gewoon is, en die we zonder enige bijbedoeling moeten liefhebben. Wie hij ook is, wat hij ook waard is, wat hij ook doet, ook al zou hij mijn vijand zijn...”*.

Voorals in deze tijd, waarin het ego van mensen in de westerse wereld groeit en de maatschappij steeds sterker individualiseert, zou Agapè een nastrevenswaardig doel zijn. De zuilen zijn zo goed als weggevallen en daarmee hechte gemeenschappen. Er is een duidelijke daling van het aantal kinderen per gezin en een stijging van het aantal alleenlevenden. Kinderen gaan eerder het huis uit. Steeds meer mensen kiezen voor een pittige carrière en/of een wereldreis dan voor huisje, boompje, beestje. Een leven draait steeds meer om zelfontplooiing en minder om zorg voor het geheel. Nu is dat niet per definitie een goede of slechte ontwikkeling. Toch mogen we niet vergeten dat we allemaal mensen zijn en dat iedereen recht op Liefde heeft. Want iedere keer als iemand het recht op Liefde wordt ontzegd, kleurt de wereld een stukje grauwer. Niemand is gebaat bij een tekort aan Liefde.

Een hartverwarmend verhaal waarin de noodzaak van wat meer Agapè in de wereld naar voren komt, is die van Juan Mann en zijn Free Hugs Campaign. Juan woonde in Londen toen zijn leven opeens op zijn kop werd gezet en hij met het vliegtuig terug moest naar Sydney. Alles wat hij nog had was *‘a carry on bag full of clothes and a world of troubles’*. Er was niemand die hem stond op te wachten om hem een warm ‘welkom thuis’ te wensen. Toen hij zag hoe de andere passagiers hun familie lachend in de armen vielen, pakte hij een stuk karton en schreef op allebei de kanten met een dikke markeerstift: ‘FREE HUGS’. Hij zocht het drukste deel van het vliegveld op en hield daar het bord boven zijn hoofd. Dat deze actie het begin zou zijn van een wereldwijde beweging, had hij toen nooit voor mogelijk gehouden.

Denk je aan mensen met Free Hugs-bordjes, dan denk je automatisch aan hippies met hun flowerpower beweging in de jaren '60. Deze vredelievende wereldverbeteraars zijn misschien niet meer zo duidelijk aanwezig als vijftig jaar geleden, maar ze bestaan nog steeds, al dan niet in een nieuwe vorm. Deze neo-hippies zorgen voor de nodige portie Agapè in de wereld. Zij wisten en weten al lang van het levensbelang van Liefde voor mens, dier en natuur. Zij zorgen ervoor dat fair trade en biologisch georiënteerde bedrijven als paddenstoelen uit de grond schieten. Zij laten ons op een positieve manier inzien dat die Liefde nodig is om deze wereld voor alle generaties na ons leefbaar te houden.

Wat is er wijzer dan liefhebben?

Liefde heeft haar verdiende plaatsje in de piramide van Maslow gevonden. Zij zorgt ervoor dat de individualisering van de westerse maatschappij niet doorslaat. Als afsluiting van deze beschouwing volgt hier nog een bijzonder treffend citaat van de Amsterdamse popmuzikant en schrijver Tijn Touber uit zijn bestseller *'Een Spoedcursus Verlichting'*: *"Ik heb ooit een astroloog gesproken die er tot zijn schrik achter was gekomen dat de wereld in feite in de jaren zestig had moeten vergaan. Zijn charts waren volstrekt helder. Wat was er gebeurd dat deze ramp was afgewend? Wat voor positieve kracht was er geweest die de negatieve krachten had overwonnen? Na lang zoeken kon hij maar één ding bedenken: het waren The Beatles geweest. In een documentaire over de Fab Four kijken de dan nog in leven zijnde Beatles terug op hun carrière: 'Waar ik nog het meest trots op ben', zegt Paul op een gegeven moment, 'is dat alle liedjes eigenlijk maar over één ding gaan: Liefde'."*

Wanneer de macht van de Liefde de Liefde voor de macht overwint, zal de wereld vrede kennen – Jimi Hendrix

Bronnen:

Plato's *Symposium/Feest*

Reader Filosofische Vragen: André Comte-Sponville, 'Liefde'

Tijn Touber – Spoedcursus verlichting

<http://educatie.ntr.nl/echtniet/2508286/alle-videos/item/2563610/praten-tegen-je-planten-helpt-ze-groeien/>

<http://www.freehugscampaign.org/>